

*До спеціалізованої вченої ради К 70.895.02
Хмельницького університету управління та
права імені Леоніда Юзькова*

29013, м. Хмельницький, вул. Героїв Майдану, 38

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційне дослідження

Галкевич Сергія Вікторовича

**на тему: «Принципи справедливості, добросовісності, розумності
деліктної відповідальності у цивільному праві»,**

подане на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.03. – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право

Докладне вивчення і критичний аналіз тексту поданої на рецензування дисертації, а також наукових праць здобувача, опублікованих за її темою, дають підстави стверджувати, що дисертантом проведено ґрунтовний науково-правовий аналіз теми дослідження, актуальної в теоретичному і практично-прикладному аспекті, а сформульовані рекомендації, пропозиції та висновки становлять наукову новизну і можуть бути предметом обговорення.

Актуальність дисертаційного дослідження. Закономірною потребою у моделюванні правого регулювання приватноправових відносин, що розвиваються в конкурентному ринковому середовищі та постійно видозмінюються у відповідності до суспільного запиту, є законодавче закріплення у ст. 3 Цивільного кодексу України загальних засад цивільного законодавства, одним із видів яких є принципи справедливості, добросовісності та розумності. Об'єктивація цих принципів у Книзі першій «Загальні положення» вказує на можливість їх застосування до правового регулювання всіх видів цивільних правовідносин. Юридична наука і судова практика напрацювали загальні підходи до розуміння їх змістовного навантаження, втім, логічно, що змістовний прояв цих принципів

корелюється із правовою сутністю відносин, до регулювання яких вони застосовуються.

У вітчизняній доктрині цивільного права тематика застосування принципів справедливості, добросовісності та розумності до регулювання деліктних відносин репрезентована незначною кількістю наукових праць, у яких вирішуються лише окремі питання застосування того чи іншого принципу. Сьогодні, у контексті оновлення Цивільного кодексу України, затребуваним є комплексний підхід до вирішення цієї проблематики, що дозволить системно підійти до вирішення питання змістовного прояву цих принципів у деліктних правовідносинах та сприятиме уніфікації судової практики. На актуальність теми з огляду на сказане дисертаційна робота Галкевич Сергія Вікторовича є актуальною.

Зв'язок з науковими програмами, планами, темами. Наукову та практичну цінність дисертації засвідчує її виконання в межах науково-дослідної роботи кафедри цивільного права та процесу на 2017–2023 роки на тему «Актуальні питання правового регулювання особистих немайнових та майнових відносин у контексті приведення законодавства України до європейських стандартів» (державний реєстраційний номер 0117U000105), що є складовою наукової теми Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова «Управлінські та правові засади забезпечення сталого розвитку України як європейської держави» на 2017–2026 роки (державний реєстраційний номер 0117U000103).

Тема дисертації затверджена вченою радою Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (протокол № 1 від 2 вересня 2015 року) та уточнена вченою радою Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова (протокол № 8 від 18 квітня 2020 року).

Вищевикладене обумовлює своєчасність та затребуваність дослідження питання принципів справедливості, добросовісності, розумності деліктної відповідальності у контексті оновлення ЦК України.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації, їх достовірності та новизни.

Наукові положення, висновки і рекомендації сформульовані дисертантом з належним ступенем достовірності та обґрунтованості, що вимагається від такого роду досліджень, у своїй переважній більшості мають переконливий характер. Поставлені автором завдання дисертаційного дослідження (с. 18-19) у цілому розкриті.

На користь ґрунтовного характеру проведеного дослідження слугує обраний дисертантом комплексний підхід до вибору науково-методологічних, нормативно-правових джерел й емпіричної бази.

Так, у ході обґрунтування відповідних висновків використано широке коло наукових джерел з римського та цивільного права, рішення Конституційного Суду України, постанови Верховного Суду України, постанови Пленуму Верховного Суду України..

Таким чином, емпіричний матеріал дослідження характеризується належним рівнем репрезентативності, що позитивно вплинуло на обґрунтованість та достовірність наукових положень, рекомендацій і висновків проведеного дослідження.

Дисертантом було обрано вдалу архітектуру, яка дозволила йому всебічно та послідовно розкрити обрану проблематику. Як і належить ґрунтовній кваліфікаційній науковій праці, дисертаційне дослідження розпочинається зі вступу, містить у собі чотири розділи, що композиційно складаються з десяти підрозділів. До кожного з розділів подано відповідні висновки, наприкінці роботи сформульовано загальні висновки, а також список використаних джерел (305 найменувань) і додаток.

При цьому слід підкреслити переважно критичний підхід автора до

опрацювання джерельної бази, якому властиві глибокий аналіз досліджуваного матеріалу, уживання коректної наукової полеміки з іншими науковцями та високий рівень аргументації власного підходу до формулювання тих чи інших положень, висновків чи пропозицій, що свідчить про наукову зрілість дослідника, його обізнаність з наявними у науці та правозастосуванні проблемами та високу загальнонаукову культуру.

Дисертаційне дослідження С. В. Галкевич базується на логічно-послідовній, системній і, в цілому, довершеній методологічній основі. Сукупність загальнонаукових та спеціальних методів пізнання, використаних дисертантом при підготовці дисертації, дозволили виявити та вирішити комплекс теоретичних та практичних проблем, пов'язаних із поглибленням наукових знань про принципи справедливості, добросовісності, розумності деліктної відповідальності у цивільному праві, шляхом ретроспективного аналізу генезису та розвитку ідей справедливості, добросовісності в римському приватному праві, узагальнення проявів досліджуваних принципів деліктної відповідальності в цивільному праві та розкриття специфіки їх застосування в судовій практиці, аналізу компенсаційно-відновного, розподільно-співмірного, превентивно-виховного змісту принципу справедливості деліктної відповідальності в цивільному праві, висвітлення об'єктивно-юридичного та суб'єктивно-етичного зміст принципу добросовісності деліктної відповідальності в цивільному праві; з'ясування нормативного та оціночного змісту принципу розумності деліктної відповідальності в цивільному праві, а також уможливили напрацювання рекомендацій щодо вдосконалення чинного цивільного законодавства України в частині правового регулювання принципів справедливості, добросовісності, розумності деліктної відповідальності.

Загальний аналіз змісту роботи свідчить про те, що дослідження має системний, цілісний, самостійний характер та вирізняється високим науковим рівнем і актуальністю. Повнота змісту дослідження

знаходить своє відображення і в тому, що тут наводиться особливо детальний фактичний матеріал, що включає докладні обґрунтування, гіпотези, історичні екскурси, а результати наукового пошуку описуються в найбільш цілісній з точки зору наукового пізнання формі. Зміст дисертації характеризує оригінальність і неповторність наведених відомостей. Основою в ній є принципово новий матеріал, що включає опис нових фактів, явищ і закономірностей, а також узагальнення раніше відомих положень.

Результати дослідження пройшли належну апробацію, оскільки її основні теоретичні положення та висновки викладено у восьми наукових працях, зокрема в трьох наукових статтях, опублікованих у виданнях, що входять до переліку наукових фахових видань України із юридичних наук, в одній статті у міжнародному виданні з питань права в межах країн Вишеградської групи з наукового напрямку, за яким підготовлено дисертацію та в чотирьох тезах доповідей на наукових конференціях.

Проведене дослідження дало змогу внести ряд пропозицій, спрямованих на удосконалення чинного цивільного законодавства України в частині правового регулювання принципів справедливості, добросовісності, розумності деліктної відповідальності, підґрунтям яких слугували доктринальні засади у поєднанні з урахуванням досвіду вітчизняного та зарубіжного правозастосування.

Стосовно багатьох проблем автор висловлює свою позицію, наводить додаткові аргументи на користь вже висловлених в юридичній літературі поглядів учених та практиків, до позицій яких він схиляється, а також вдається до обґрунтованої критики тих наукових поглядів, які на його думку є спірними.

Так, автором вперше охарактеризовано принцип справедливості деліктної відповідальності в цивільному праві у компенсаційно-відновному, розподільно-співмірному, превентивно-виховному змістовному спрямуванні; визначено принцип добросовісності деліктної відповідальності в цивільному

праві в об'єктивно-юридичному та суб'єктивно-етичному змістовному спрямуванні; розкрито принцип розумності деліктної відповідальності в оціночно-регулятивному та дискреційному змістовному спрямуванні.

У дисертації наводяться аргументи й на удосконалення певних наукових суджень, теорій, положень. Так, автор удосконалив підхід до розуміння справедливості, добросовісності, розумності як самостійних принципів деліктної відповідальності в цивільному праві, кожен з яких, виступаючи критерієм оцінки юридично значимих явищ, зумовлений диференційованою змістовністю та може реалізовуватись окремо один від одного.

У положеннях новизни, які набули подальшого розвитку дисертантом обґрунтовано необхідність практичного застосування принципів справедливості, добросовісності, розумності деліктної відповідальності з огляду на їх функціональне призначення в механізмі цивільно-правового регулювання. Серед переліку основних доводів автором визначено: сприяння поглибленню системності цивільно-правового регулювання та виявленню прогалин і колізій у цивільному законодавстві в питаннях реалізації зобов'язань із відшкодування завданої шкоди; моделюванню правових рішень у цивільних справах; розробці рекомендацій щодо вдосконалення цивільного законодавства та судової практики у сфері деліктних зобов'язань.

Водночас, заслуговує на увагу положення про доцільність розширення сфери розсудового правозастосування з огляду на оціночний вимір принципів справедливості, добросовісності, розумності деліктної відповідальності, що дозволить при вирішенні кожної цивільної справи брати до уваги її конкретні особливості, ретельніше враховувати й гнучко підходити до захисту прав і законних інтересів потерпілого в деліктних правовідносинах.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що положення, висновки та пропозиції, викладені здобувачем в дисертаційному дослідженні, становлять певний внесок у розвиток

науки цивільного права, можуть застосовуватися у правозастосовній діяльності та скеровані на удосконалення цивільного законодавства України.

Оцінка змісту дисертації. Вдалою та обґрунтованою з наукової точки зору є архітектоніка рецензованої наукової праці, якою обумовлена повнота і всебічність розкриття автором предмету дослідження. Структура дисертації є логічно обґрунтованою та відповідає поставленим завданням, об'єкту і предмету дослідження.

У розділ 1. *«Теоретико-методологічні концепти реалізації принципів деліктної відповідальності в цивільному праві»* здобувач досліджує генезис та розвиток ідей справедливості й добросовісності в римському приватному праві, характеризує правову природу деліктної відповідальності в цивільному праві та з'ясовує функціональну роль принципів деліктної відповідальності у розвитку та вдосконаленні системи цивільно-правового регулювання.

На основі проведеного дослідження автор дійшов висновку, що саме в римському праві вперше можна побачити формування і застосування в правозастосовчій діяльності оціночних принципів: справедливості та добросовісності (ст.31). Однак, звертає увагу на те, що в жодних джерелах римського права немає цілісного закріплення концепції добросовісності. Існування такого оціночного принципу підтверджується лише в правозастосовчій практиці, найчастіше при вирішенні казуальних справ (ст.36).

Цілком слушно дисертант зауважує про неоднозначність обґрунтування вихідних положень про деліктне зобов'язання та деліктну відповідальність, що спричинено розмаїттям доктринальних концепцій щодо розуміння даних категорій у цивільному праві. Так, використання різної логіко-методологічної основи при дослідженні питання про те, чи рівнозначні вищезгадані поняття, зумовило не тільки ствердну відповідь, а й діаметрально протилежну (с.39-40). Дослідивши ряд наукових поглядів, щодо розуміння вище зазначених

понять, автор дійшов цілком логічного висновку, що деліктне зобов'язання та деліктну відповідальність слід розуміти як правовідношення та його результат.

З погляду офіційного опонента заслуговує на увагу дослідження деліктного зобов'язання не лише в динаміці, а й в статиці, що передбачає визначення його ознак та місця в системі цивільно-правових зобов'язань (с.54-55). Слушним є висновок здобувача, що, від того, яким є деліктне зобов'язання – простим (одностороннім), альтернативним чи факультативним, – може залежати не тільки момент його виникнення, й як наслідок – обов'язки деліквента (завдавача шкоди) або іншої відповідальної особи відшкодувати завдану шкоду, а й вид відшкодування – в натурі чи в грошовій формі (с.59).

У контексті системного оновлення ЦК України необхідно підтримати автора у тому, що, хоча наукова розробка окремих проблем зі сфери зобов'язань, які виникають внаслідок завдання шкоди, в юридичній літературі проводилася досить активно, загальна концепція зазначених зобов'язань, як і значна кількість окремих аспектів правового регулювання у цій галузі (сфері), усе ще залишається недослідженою (ст.59).

Вивчивши функціональну роль принципів деліктної відповідальності в системі цивільно-правового регулювання, заслуговує на увагу висновок здобувача, що швидка динаміка інноваційних, поява раніше невідомих шкідливих форм суспільної діяльності дедалі більше ускладнюють локалізацію деліктних правовідносин у нормах цивільного права, підвищують питому вагу застосування загальних засад цивільного права передбачених п. 6 ст. 3 ЦК України, що мають, унаслідок їх нормативного закріплення загальнообов'язковий та імперативний характер (с.67). Крім того, як зауважує автор, в умовах соціально-економічних змін, що відбулися в суспільстві, а також досягнень науково-технічного прогресу виведення принципів деліктної відповідальності із цивільно-правових норм, прямо визначених у цивільному деліктному законодавстві, створює для суду та

інших правозастосовних органів сприятливе підґрунтя застосовувати їх у своїй діяльності у випадках прогалин у законодавстві (с.67-68).

Затребуваним вимогам сьогодення є застереження автора щодо визнання інституціональної диверсифікації деліктної відповідальності за зразком європейського права. У зв'язку із цим, корисним із теоретичної та практичної точок зору стає щодо відносин, які виникають із завдання шкоди, звертатися за правовим регулюванням до спеціальних європейських правових актів, виданих для відповідного регулювання. Цілком аргументовано, такий аналіз вихідних, керівних принципів деліктної відповідальності у приватному (цивільному) праві, властивої європейській системі права, дозволяє більш повно зосередити увагу на захисті прав та інтересів особи без надмірного збільшення кількості норм «позитивного деліктоного права» (с.70).

У контексті гармонізації норм, регулюючих питання відшкодування завданої шкоди, принципи деліктної відповідальності, з позиції дисертанта, мають загальну правотворчу цілеспрямованість визначаючи перспективи розвитку цього інституту цивільного права. У зв'язку з цим, слушним є застереження, що будучи основою нормативного регулювання, принципи деліктної відповідальності стали певним камертоном усієї подальшої нормотворчості, адже гарантують стабільність, міцність, стійкість, безперервність, послідовність законодавчого процесу, забезпечують взаємозв'язок цивільного права й цивільного законодавства при вирішенні питань про порядок та особливості відшкодування шкоди, спричиненої деліктом (с.72).

На підставі ґрунтовного аналізу рішень Конституційного Суду України, постанови Верховного Суду України, Пленуму Вищого спеціалізованого суду України автор справедливо приходить до висновку, що принципи справедливості, добросовісності та розумності в цивільному праві самодостатні й можуть реалізовуватись окремо один від одного, оскільки кожен із них, виступаючи критерієм оцінки юридично значимих явищ, має свою «сферу дії».

Другий розділ *«Принцип справедливості деліктної відповідальності в цивільному праві»* дисертаційного дослідження С.В. Галкевич присвячений дослідженню компенсаційно-відновного, розподільно-співмірного, превентивно-виховного змісту принципу справедливості деліктної відповідальності у цивільному праві.

Так, характеризуючи компенсаційно-відновний зміст принципу справедливості деліктної відповідальності в цивільному праві, автор вірно зауважує, що конструкція справедливого розрахунку компенсації неминуче видозмінюватиметься відповідно до обставин кожної конкретної справи, однак загальні рекомендаційні роз'яснення, що містяться у постановках вищих судів, дозволяють установлювати системні ознаки, властиві цілій низці розрізнених окремих фактів, й тим самим давати загальне визначення виявленим закономірностям (с.99).

Схвальним також є висновок, що відповідальність деліквента ґрунтується на засаді максимального піклування про потерпілого, адже на перше місце виступає головна мета захисту інтересів потерпілої особи, яка досягається шляхом справедливої компенсації за рахунок деліквента зазнаних в результаті правопорушення втрат та збитків, відновлення (за умови такої можливості) за рахунок порушника втраченого суб'єктивного права, зміни правовідносин на користь потерпілої від правопорушення особи (с.99-100).

Справедливо відзначено, що в ситуаціях завдання шкоди таким основоположним благам, як життя та здоров'я, відшкодування моральної шкоди вести мову про арифметичну рівність та абсолютну точність вартісного визначення всіх втрат, про їх еквівалентну заміну неможливо. Деліктний позов лише частково забезпечує «задоволення вимог» потерпілого, і відбувається це за рахунок того, що відповідні втрати, які він поніс, підлягають заміні іншими матеріальними благами (наприклад, грошима), які, не завжди арифметично рівномірні (с.102).

Одним із завдань цивільної деліктної відповідальності є справедлива розподільна пропорція тягара і вигоди корисних, але ризикованих видів діяльності. У цьому контексті, вартує підтримки наукова позиція, яку дисертант висловив на с. 113 рецензованої роботи, стосовно того, що такі поняття як «ризик» і «відповідальність» пов'язані між собою унаслідок наявності в цивільному деліктному праві можливості майнових втрат. Утрати не можуть бути передбачені або наперед визначені, однак вони можуть бути розподілені між учасниками цивільних деліктних правовідносин. При цьому автор зауважує, що саме регулювання наслідків ризиків є основним напрямком цивільного деліктного правового впливу.

Цілковито обґрунтованим є висновок дисертанта, що розподіл тягара й вигоди корисних, але ризикованих видів діяльності має відбуватися за принципом: той, хто отримує вигоди, і повинен нести тягар, адже, несправедливо, якщо суб'єкт ризикової діяльності буде перекладати тягар збитку від такої діяльності на потерпілих, залишаючи за собою тільки вигоду. Це підкреслює фундаментальне моральне значення принципу «взаємності ризиків», який розмежовує сферу винної і безвинної відповідальності (с.116).

Належним ступенем наукової цінності характеризується авторське визначення принципу справедливості деліктної відповідальності в цивільному праві у розподільно-співмірному змістовному спрямуванні, за яким останній характеризується як надання додаткових гарантій захисту суб'єктивних прав одним учасникам цивільно-правових відносин й застосування за однотипні правопорушення диференційованої за обсягом відповідальності до інших учасників цивільно-правових відносин.

Здійснене дослідження численних наукових доробок, присвячених превентивно-виховному змісту принципу справедливості деліктної відповідальності в цивільному праві, дозволило автору дійти цілком логічного висновку, що незважаючи на розгляд деліктної відповідальності в цивільному праві переважно як засобу досягнення мети компенсаційно-

відновного змісту справедливості, її сутність цим не обмежується, оскільки компенсаційна складова в багатьох випадках нерозривно пов'язана з питанням врахування ступеня вини учасників деліктного правопорушення, справедливого розподілу втрат і справедливого воздання за здійснений делікт (с.133).

У третьому розділі дисертації *«Принцип добросовісності деліктної відповідальності в цивільному праві»* розкрито об'єктивно-юридичний та суб'єктивно-етичний зміст принципу добросовісності деліктної відповідальності в цивільному праві. На основі проведеного дослідження, дисертант виправдано зауважує, що добросовісність є оціночним принципом цивільного права, який перш за все вказує на обов'язок учасника цивільних правовідносин при здійсненні своїх прав та виконанні обов'язків дотримуватись прав і законних інтересів інших осіб (с.159).

Заслуговує на увагу для подальшого доктринального аналізу запропоноване автором розуміння зловживання суб'єктивним цивільним правом як завідомо недобросовісну, але розумну поведінку суб'єкта і ця поведінка направлена з метою здійснення суб'єктивного права не за його призначенням (с.161).

Дослідженню оціночно-регулятивного та дискреційного змісту принципу розумності деліктної відповідальності в цивільному праві присвячено четвертий розділ дисертаційного дослідження.

У контексті характеристики категорії розумності заслуговує на увагу висновок автора, що принцип розумності деліктної відповідальності в цивільному праві може бути застосований виключно з метою оцінки мір деліктної відповідальності за вчинене деліквентом цивільне правопорушення. Йдеться про розумність, адекватність, співрозмірність і, звичайно, справедливість цих мір, адже первинною ціллю деліктної відповідальності в цивільному праві є відновлення порушених прав та охоронюваних законом інтересів шляхом здійснення деліквентом відповідного відшкодування завданих збитків (шкоди) (с.183).

Слушним з погляду офіційного опонента є висновок здобувача стосовно того, що принцип розумності при визначенні мір деліктної відповідальності, поєднуючи у собі об'єктивні та суб'єктивні риси, визначається оціночним характером, оскільки, з одного боку, залежить від розсуду судді, а з іншого – від сукупності юридичних і фактичних обставин розгляду конкретної цивільної справи цим самим суддею. Автором зроблено вірне застереження, що під час реалізації дискреційних повноважень судом, межами суддівського розсуду безумовно повинні бути розумність та справедливість мір цивільно-правової відповідальності, які в цьому аспекті є взаємопов'язаними та взаємообумовленими (с.198).

Водночас, не вдаючись до глибинної деталізації позитивних характеристик роботи в цілому, слід відзначити, що дисертація містить окремі дискусійні положення, які потребують додаткової аргументації чи роз'яснення здобувачем під час прилюдного захисту та щодо яких рекомендується врахування зауважень офіційного опонента у разі продовження здобувачем подальших наукових розвідок з тематики дисертації.

Насамперед, йдеться про такі:

1. Досліджуючи генезис ідей справедливості й добросовісності, дисертант зауважує, що принцип розумності в римському праві остаточно не був сформований в тому змістовному прояві, в якому він існує сьогодні. На його переконання цей принцип сформувався у подальшій рецепції римського приватного права. Однак, з огляду на усталене розуміння рецепції як запозичення положень більш розвинутого права іншої держави, цей висновок є внутрішньо суперечливим, оскільки не можна запозичити то, що не було сформоване. Більше того, такий висновок не враховує значимого впливу власного історичного розвитку системи права держав континентальної правової системи на формування сутнісного прояву досліджуваних у роботі принципів.

2. У ході публічного захисту дисертації потребує з'ясуванню зміст поняття «результат правовідношення», оскільки не існує його легального визначення, усталеного доктринального та правозастосовного розуміння. У цьому контексті необхідно також звернути увагу, що не завжди зменшення майнової сфери деліквента на користь потерпілого є «результатом» деліктного правовідношення», оскільки судовій практиці відомі непоодинокі випадки, коли інтерес потерпілої особи задовольняється публічним демонстрування усвідомлення деліквентом своєї вини у вчиненні правопорушення (вибачення).

3. Виправданою є позиція дисертанта щодо неможливість застосування критерію еквіваленту у випадку заподіяння шкоди життю, здоров'ю людини та дієвості індивідуального підходу до вирішення цього питання. Втім, у роботі незначна увагу приділена пошуку ефективних проявів принципу справедливості у цій сфері. З погляду офіційного опонента, окрім, компенсації понесених потерпілою особою витрат, компенсаційно-відновний зміст принципу справедливості повинен проявлятися також у відновленні емоційного-психологічного стану потерпілої особи через баланс потреб і можливостей учасників деліктних зобов'язань.

4. На переконання опонента об'єктивне розуміння принципу добросовісності не вичерпується лише обов'язком утримуватись від порушень прав та інтересів інших осіб, при здійсненні своїх прав і виконанні обов'язків. По суті, цей обов'язок окреслює одну із меж здійснення цивільних прав. Тому логічно виправданим є потреба розглядати зміст цього принципу через призму конституційно встановлених та визначених цивільним законодавством меж здійснення цивільних прав.

5. Поділяючи розуміння дисертанта щодо функціональної значимості принципу розумності, яка обумовлює *об'єктивну* оцінку мір деліктної відповідальності на предмет адекватності, співрозмірності тощо, звертаємо увагу, на прояв суб'єктивної сторони при характеристиці цього принципу,

оскільки в сфері приватноправових відносин особа вільна у своєму виборі і може з доброї волі відступити від вищевказаних критеріїв оцінки та зменшивши (потерпіла особа)/збільшити (деліквент) розмір відшкодування, демонструючи у такий спосіб суб'єктивне сприйняття розумності.

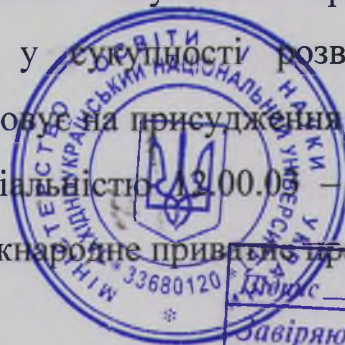
Втім, висловлюючи наведені зауваження, слід зазначити, що вони не є суттєвими і переважно носять дискусійний характер або ж торкаються тих питань, які були не в повній мірі обґрунтованими чи аргументованими. І хоча вони слугують приводом для дискусії в ході публічного захисту дисертаційного дослідження, проте не впливають на раніше висловлену загальну позитивну оцінку роботи.

Таким чином, за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною значущістю здобутих результатів, а також за змістом, кількістю, обсягом публікацій і повнотою опублікованих дисертантом матеріалів наукова робота Галкевич Сергія Вікторовича на тему: «Принципи справедливості, добросовісності, розумності деліктної відповідальності у цивільному праві» відповідає вимогам Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567.

На підставі викладеного, вважаємо, що представлене дисертаційне дослідження є завершеною науковою працею, науково-обґрунтовані результати дослідження у сукупності розв'язують конкретне наукове завдання, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право.

Офіційний опонент:

**кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права і процесу
Західноукраїнського національного
університету**

Завіряю:
начальник відділу
ОРГАНІЗАЦІЇ ІНФОРМАЦІЙНОГО ТА
ДОКУМЕНТАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Інна ЗАЙЦЕВА-КАЛАУР